לשישית הצבעים Chrozophora tinctoria – פורחת בשדות ובבתי גידול מופָרים (אוגוסט 2016)

כתבה: **ערגה אלוני**

לשישית הצבעים *Chrozophora tinctoria* צמח חד-שנתי קיצי ממשפחת החלבלוביים, הגדל בשטחים מופָרים ובשדות שלחין של גידולי-קיץ. הצמח מסועף, בולט בצבעו האפור. הסתכלות ממוקדת בענפים ובחלקי הצמח האחרים מגלה שהוא מצויד בשערות כוכביות לבנות גדולות. כאשר קוטפים חלק מהצמח או נוגעים בעלים מורגש חספוס שמקורו באותן שערות שחלקן ניתק מהצמח ונותר בכף היד. העלה פשוט, העלים מסודרים על הגבעול לסירוגין. הפטוטרת ארוכה, הטרף מתרחב בבסיסו ומסתיים בקצה צר, צורתו מעוינת. שטח פני העלה ירוק וחלקו התחתון אפור מכסיף. כל שטח העלה זרוע בשערות כוכביות לבנות המסודרות במוקדים. רשת עורקים מסתעפת בעלה מעורק ראשי. במקום חיבור הפטוטרת לטרף בצדו התחתון של העלה מצויים שני צופנים חומים המפרישים צוף. הצוף מושך נמלים ואלה מלקקים אותו.





לשישית הצבעים. צילום: ערגה אלוני ©

מימין – מראה כללי של הצמח; משמאל – תפרחת עם פרחים נקביים בפריחה וניצנים של פרחים זכריים. העלה זרוע שערות כוכביות.

לצפייה מיטבית – לחצו על התמונות

הצמח פורח בקיץ ממאי עד אוקטובר. הצמח הוא חד-ביתי; התפרחות הן אשכול חיקי דמוי שיבולת, אורכן 3-4 ס"מ. הפרחים חד-מיניים וכותרתם הצהובה כמעט ואינה בולטת. הפרחים הנקביים מסודרים בבסיס התפרחת והם מופרדים מהפרחים הזכריים. הפרחים הנקביים ערוכים יחד ולהם עוקץ באורך של 1-2 ס"מ המתארך לאחר ההפריה ונוטה מטה. מספר הפרחים הנקביים הוא 4-5. קוטר הפרח הנקבי כ-3 מ"מ, מספר עלי הכותרת 5, צבעם צהוב והם נתונים בתוך גביע כסוף עטור שערות כוכביות. העלי בנוי משלושה עלי שחלה וכל עמוד עלי מתפצל לשתי צלקות. השחלה בת שלוש מגורות חד זרעיות. הפרחים הזכריים קטנים, בעלי עוקץ קצר יושבים לסירוגין על ציר השיבולת. מספרם 1-12 אורך ציר השיבולת 3-4 ס"מ. גם להם 5 עלי כותרת קצרים צהובים ו-11 אבקנים. פרחי הנקבה פורחים קודם (פרוטוגיניה), רק עם הבשלתם, מתחילה הפריחה הזכרית. האבקה נעשית ע"י חרקים. ההלקט מעוגל ומגובשש, מחולק ל-3 חלקים ברורים. בראשו נישא שריד העלי. צבעו ירוק והוא זרוע מוקדים לבנים של קשקשים. הזרעים מצולעים.





לשישית הצבעים. צילום: ערגה אלוני ©

שורה עליונה: מימין – תפרחות בחיק העלים; במרכז – פרחים נקביים בשיא הפריחה; משמאל – עלים ותפרחת. העלים מכוסים בשערות כוכביות

שורה תחתונה:מימין – השלב הזכרי, סיום השלב הנקבי והתחלת יצירת פרי; במרכז – פירות

ירוקים; משמאל – הלקטים בני שלוש מגורות. שטחם זרוע קשקשים לבנים דמויי פרח לצפייה מיטבית – לחצו על התמונות

מוהל התא של גוף הצמח מכיל חומר צבע. עם חשיפתו לאוויר הוא משנה את צבעו לכחול. בעבר שימש לצביעת גבינה ודברי מאפה, ממנו הכינו גם את צבע הלקמוס. כמו כן השתמשו בו לצביעת אריגים. הזרעים שימשו כחומר מעורר הקאה.
הצמח שכיח מאוד ברוב אזורי הארץ, במיוחד בקרקעות כבדות. הוא מצוי בבתי גידול מופָרים וגם מלווה גידולי חקלאות קיציים בשטחים מעובדים. נפוץ בארצות הים התיכון והבלקן.

==========

כל הזכויות שמורות ל"כלנית" ©

ציטוט: אלוני ע 2016 לשישית הצבעים Chrozophora tinctoria – פורחת בשדות ובבתי גידול מופָרים (אוגוסט 2016), "פורחים עכשיו", כתב-עת "כלנית" מספר 3.
/https://www.kalanit.org.il/chrozophora-tinctoria